

**Arvamus 07/2025 Euroopa Komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, mis käsitleb määruse (EL) 2016/679 kohaselt piisavat isikuandmete kaitsetaset Euroopa Patendiorganisatsioonis**

**Vastu võetud 5. mail 2025**

## Kommenteeritud kokkuvõte

4. märtsil 2025 alustas Euroopa Komisjon menetluse, et võtta vastu rakendusotsuse eelnõu (edaspidi „otsuse eelnõu“) isikuandmete piisava kaitsetaseme kohta Euroopa Patendiorganisatsioonis (edaspidi „EPO“ või „organisatsioon“)<sup>1</sup>.

Euroopa Komisjon küsis 5. märtsil 2025 Euroopa Andmekaitsekoostöökoogu (EAKN) arvamust. EAKN hinnang EPO pakutava kaitsetaseme piisavuse kohta tehti otsuse eelnõu põhjal ning Euroopa Komisjoni esitatud dokumentide analüüsi alusel.

EAKN keskendus sellele, et hindas EPO suhtes kohaldatavat õigusraamistikku ja andmekaitse-eeskirju ning üksikisikutele Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP) kättesaadavaid õiguskaitsevahendeid, sealhulgas avaliku sektori asutuste juurdepääsu EMPst EPO-le edastatud isikuandmetele.

EAKN hindas ka seda, kas EPO õigusraamistikus sätestatud kaitsemeetmed on kehtestatud ja tõhusad, ning keskendus hindamisel eelkõige järelevalvele ja jõustamisele, arvestades rahvusvaheliste organisatsioonide eripära.

EAKN on selles tegevuses peamise võrdlusalusena kasutanud artikli 29 töörühma vastu võetud kaitse piisavuse viitedokumenti<sup>2</sup>.

EAKN märgib positiivselt, et EPO andmekaitseraamistikul on palju sarnasusi Euroopa Liidu andmekaitseraamistikuga, sealhulgas andmekaitse õiguste ja põhimõtete osas.

Samuti järelendas EAKN, et teatud aspekte tuleks täiendavalt selgitada ja Euroopa Komisjon peaks neid tähelepanelikult jälgima.

Eelkõige kutsus EAKN komisjoni üles selgitama, et EPO rakendatava andmekaitse juhtimisstruktuuri kontekstis jääb vastutav töötaja (Euroopa Patendiamet) andmekaitse-eeskirjade rikkumise eest lõplikult vastutavaks üksuseks.

Edastamise kohta märgib EAKN, et nõuet mitte kahjustada kaitse taset ei ole selge sõnaga nimetatud seoses isikuandmete nn „edastamisega“ EPO osalisriikide avaliku sektori asutustele. EAKN palub komisjonil seda punkti selgitada ja täpsustada, mis kaitsemeetmeid kohaldatakse isikuandmete edastamisel patendi andmise menetluse konkreetses kontekstis.

Arvestades andmekaitseametniku ja andmekaitsekoostöökoogu tihedat seost ning uurimis-, auditeerimis- ja parandusvolituste tähtsust, soovib EAKN komisjonil täiendavalt selgitada nende seost, eelkõige seoses uurimis-, auditeerimis- ja parandusvolituste kasutamisega, ning selgitada andmekaitseametniku rolli andmesubjektide taotluse käsitlemisel ja tema võimalikku rolli andmekaitsekoostöökoos toimivas kaebusmenetluses. Lisaks märgib EAKN, et andmekaitsekoostöökoogu (põhjendatud) arvamused, mis on esitatud kaebusmenetluse raames, ei ole endiselt siduvad, ning kutsus komisjoni üles kontrollima ja tagama, et andmekaitsekoostöökoogu volitused on selles kontekstis siduvad, ning hindama, kas selleks saaks sätestada täiendavaid kaitsemeetmeid.

EAKN on analüüsinud ka EPO õigusraamistikku mis puudutab avaliku sektori asutuste juurdepääsu isikuandmetele ning nende isikuandmete kasutamist, mis on edastatud Euroopa Liidust Euroopa Patendi Organisatsioonile. Sellega seoses rõhutab EAKN, et käesoleval juhul erineb valitsuste juurdepääsu hindamine kolmanda riigi pakutava kaitse taseme vastavast hindamisest. Konkreetne

<sup>1</sup> Pressiteade [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip\\_25\\_613](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_25_613).

<sup>2</sup> Artikli 29 töörühm, WP 254 rev.01, vastu võetud 28. novembril 2017 ning viimati muudetud ja vastu võetud 6. veebruaril 2018, heaks kiitnud EDPB.

stsenaarium, kus rahvusvaheline organisatsioon teeb otsuse isikuandmete piisava kaitsetaseme kohta, nõuab selliste eeskirjade läbivaatamist, millega määratakse, kuidas organisatsioon menetleb valitsuse juurdepääsutaotlusi.

Mis puudutab osalisriike, täiendab EPO immuniteeti koostöökohustus. Selleks võib EPO valitsuste juurdepääsutaotlustele vastamiseks loobuda oma puutumatusest kohtualluvuse ja täitmise suhtes. EAKN kutsub komisjoni üles täiendavalt selgitama, eelkõige seoses juurdepääsutaotlustega õiguskaitse ja riikliku julgeoleku eesmärgil, kuidas koostöökohustus on seotud puutumatuse mõistega. Sellega seoses kutsub EAKN komisjoni üles selgitama ka presidendi volitusi ja kaalutusõiguse ulatust koostöötaotluse üle otsustamisel.

Kui EPO otsustab rahuldada osalisriigi juurdepääsutaotluse, kohaldatakse edastamise nõudeid. Neid eeskirju kohaldatakse kõikide osalisriikide suhtes, olenemata sellest, kas osalisriik on EMP liikmesriik või kvalifitseerub ELi andmekaitseõiguse seisukohast kolmandaks riigiks. EAKN rõhutab, et isikuandmete kaitse üldmääruse V peatüki nõudeid tuleb sisulise samaväärsuse tõestamiseks vajalikus ulatuses piisavalt käsitleda, ning kutsub komisjoni üles selgitama, mis kaitsemeetmeid sellistel juhtudel kohaldatakse.

## Sisukord

|       |                                                                                                                                                |    |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.    | SISSEJUHATUS .....                                                                                                                             | 5  |
| 1.1   | EPO struktuur ja andmekaitseraamistik .....                                                                                                    | 5  |
| 1.2   | Rahvusvaheliste organisatsioonide eripära .....                                                                                                | 6  |
| 1.3   | EPO privileegid ja immunitetid.....                                                                                                            | 7  |
| 1.4   | EPO andmekaitse üldjuhtimine.....                                                                                                              | 7  |
| 2.    | ISIKUANDMETE KAITSE ÜLDISED ASPEKTID .....                                                                                                     | 8  |
| 2.1   | Sisu põhimõtted .....                                                                                                                          | 8  |
| 2.1.1 | Mõisted .....                                                                                                                                  | 8  |
| 2.1.2 | Andmekaitse põhimõtted .....                                                                                                                   | 8  |
| 2.2   | Üksikisikute õigused .....                                                                                                                     | 9  |
| 2.3   | Andmete edastamise piirangud .....                                                                                                             | 10 |
| 2.3.1 | Isikuandmete edastamine .....                                                                                                                  | 10 |
| 2.4   | Menetlus- ja jõustamismehhanismid.....                                                                                                         | 11 |
| 2.4.1 | Andmekaitseametnik ja andmekaitseenõukogu .....                                                                                                | 12 |
| 2.4.2 | Uurimis- ja parandusvolitused .....                                                                                                            | 13 |
| 2.4.3 | Andmekaitseenõukogule kaebuste esitamise kord .....                                                                                            | 14 |
| 2.4.4 | Õiguskaitsemehhanismid ja vahekohtumenetlus.....                                                                                               | 15 |
| 3.    | LIIDUST EUROOPA PATENDIORGANISATSIOONILE EDASTATAVATE ISIKUANDMETE<br>JUURDEPÄÄSETAVUS AMETIASUTUSTELE JA KASUTAMINE AMETIASUTUSTE POOLT ..... | 16 |
| 3.1   | Kuidas EPO töötleb valitsuse taotlusi isikuandmetele juurdepääsu saamiseks .....                                                               | 17 |
| 3.2   | Andmesubjektide õiguste piiramine .....                                                                                                        | 18 |
| 4.    | OTSUSE EELNÕU RAKENDAMINE JA JÄRELEVALVE.....                                                                                                  | 19 |

## Euroopa Andmekaitsekohtu,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 (füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta; edaspidi: „IKÜM“) artikli 70 lõike 1 punkti s,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingut, eriti selle XI lisa ja protokoll nr 37, mida on muudetud EMP ühiskomitee 6. juuli 2018. aasta otsusega nr 154/2018,<sup>3</sup>

võttes arvesse töökorra artiklit 12 ja artiklit 22,

### ON VASTU VÕTNUD JÄRGMISE ARVAMUSE:

#### 1. SISSEJUHATUS

1. IKÜMi V peatükis on sätestatud tingimused isikuandmete edastamiseks kolmandale riigile või rahvusvahelisele organisatsioonile. Isikuandmete edastamine võib toimuda Euroopa Komisjoni kaitse piisavuse otsuse alusel (IKÜM artikkel 45) või sellise kaitse piisavuse otsuse puudumise korral, kui vastutav töötaja või volitatud töötaja sätestab asjakohased kaitsemeetmed, sealhulgas andmesubjekti kohtulikult kaitstavad õigused ja õiguskaitsevahendid (IKÜM artikkel 46). Kaitse piisavuse otsuse või asjakohaste kaitsemeetmete puudumise korral on kolmandale riigile või rahvusvahelisele organisatsioonile isikuandmete ühekordne või korduv edastamine lubatud ainult teatud tingimustel (IKÜM artikkel 49).
2. EAKN tuletab meelde, et kaitse piisavuse otsused tagavad EMPst kolmandatesse riikidesse edastatavate isikuandmete pideva kaitse ja on usaldusväärne andmeedastusvahend, et tagada andmesubjekti õiguste kaitse andmete edastamisel väljapoole EMPd.
3. Eelkõige väljendab EAKN heameelt komisjoni algatuse üle töötada välja esimene rahvusvahelise organisatsiooni piisava kaitsetaseme otsus ning rõhutab selle otsuse tähtsust tõendamisel, et rahvusvaheliste organisatsioonide õigusraamistikku saab pidada piisavat kaitsetaset tagavaks IKÜM artikli 45 tähenduses.
4. EAKN kasutab võimalust ja julgustab komisjoni jätkama dialoogi rahvusvaheliste organisatsioonidega, et töötada välja, laiendada ja mitmekordistada selliseid kaitse piisavuse otsuseid otsustega, mis käsitlevad kolmandaid riike.

#### 1.1 EPO struktuur ja andmekaitseraamistik

5. Euroopa Patendiorganisatsioon, peakorteriga Münchenis, on valitsustevaheline organisatsioon, mis on asutatud Euroopa patendikonventsiooniga<sup>4</sup>. Sellel on 39 osalisriiki ja see on juriidiline isik. See koosneb kahest peamisest organist: Euroopa Patendiamet (edaspidi „amet“), mis tegutseb täitevorganina, ja haldusnõukogu, mis täidab EPO nimel seadusandlikke volitusi ja vastutab poliitikaküsimuste eest (Euroopa patendikonventsiooni artikkel 33).

<sup>3</sup> Kõiki selle arvamuse viiteid liikmesriikidele tuleb mõista kui viiteid EMP liikmesriikidele.

<sup>4</sup> Otsuse eelnõu põhjendus 7.

6. EPO peamine pädevus on anda Euroopa patente. Seda ülesannet täidab amet haldusnõukogu järelevalve all.
7. President esindab EPOt ja juhib ametit, mis koosneb mitmesugustest osakondadest. President vastutab ameti tegevuse juhtimise ja distsiplinaarküsimuste eest ning annab aru haldusnõukogule. Haldusnõukogu koosneb osalisriikide esindajatest ning teeb poliitikaküsimuste ja ameti tegevuse üle järelevalvet.
8. 30. juunil 2021 võttis EPO vastu andmekaitse-eeskirjad, millega rakendatakse teenistuseeskirjade artikleid 1B ja 32A<sup>5</sup> ning mida amet kohaldab isikuandmete töötlemise suhtes<sup>6</sup>.
9. Andmekaitse-eeskirju täiendavad presidendi välja antud dokumendid, eelkõige ringkirjad, asutussisesed halduslikud juhised ja otsused (nt otsus piisavat andmekaitsetaset tagavate riikide ja üksuste kohta (17. november 2022) ning „Ringkiri nr 420, millega rakendatakse andmekaitse-eeskirjade artiklit 25 andmesubjektide õiguste piiramise kohta“). Kõik need dokumendid on õiguslikult siduvad<sup>7</sup>.
10. Andmekaitse-eeskirju täiendavad andmekaitseametniku välja antud tegevusdokumendid, milles on täpsustatud isikuandmete töötlemise üksikasjalikumad nõuded ja menetlused (andmekaitse-eeskirjade artikli 1 lõike 2 punkt c). Sellised tegevusdokumendid on osa EPO andmekaitseraamistikust ja seega õiguslikult siduvad ning on andmesubjektidele kättesaadavad EPO veebilehel.

## 1.2 Rahvusvaheliste organisatsioonide eripära

11. IKÜM artikli 4 punkti 26 kohaselt on rahvusvaheline organisatsioon „*organisatsioon ja sellele alluvad asutused, mida reguleerib rahvusvaheline avalik õigus, või mis tahes muu asutus, mis on loodud kahe või enama riigi vahelise lepinguga või selle alusel*“. Rahvusvahelise õiguse kohaselt sarnaneb rahvusvaheliste organisatsioonide staatus suveräänsete riikide staatusega; funktsionaalse puutumatuse põhimõtte kohaselt on rahvusvahelistel organisatsioonidel privileegid ja immunitetid siiski üksnes ulatuses, mis on vajalik nende ülesannete täitmiseks, mille täitmiseks nad on asutatud<sup>8</sup>. „Privileegid“ hõlmavad üldiselt erandeid riigi materiaalõigusest (nt maksu- ja tollivabastused) ning „immunitetid“ on erandid kohtumenetlusest, täite- ja jõustamismeetmetest.
12. Rahvusvaheliste organisatsioonide privileegid ja immunitetid võivad tuleneda mitmepoolsetest lepingutest, rahvusvahelise organisatsiooni loomise rahvusvahelistest lepingutest, peakorterilepingutest vastuvõtva riigiga ning riigisisestest õigusest ja õigusaktidest. Tavaliselt tunnustavad privileege ja immunitete organisatsiooni liikmesriigid, v.a kui kolmandad riigid on rahvusvahelist organisatsiooni riigisiseses õiguses otseselt või kaudselt tunnustanud. Immunitet

---

<sup>5</sup> Teenistuseeskirjadega reguleeritakse EPO töötajatega seotud aspekte, sealhulgas töötajate õigusi ja kohustusi. Vt selle kohta Euroopa patendikonventsiooni artikkel 33. Euroopa patendikonventsioon on avaldatud lingil [https://link.epo.org/web/EPC\\_17th\\_edition\\_2020\\_en.pdf](https://link.epo.org/web/EPC_17th_edition_2020_en.pdf).

<sup>6</sup> EPO haldusnõukogus toimuvat isikuandmete töötlemist reguleerivad haldusnõukogu andmekaitse-eeskirjad ja erikomisjonis toimuvat isikuandmete töötlemist erikomisjoni andmekaitse-eeskirjad. Halduskomisjoni ja erikomisjoni andmekaitse-eeskirjadega kehtestatakse kummagagi andmekaitse-eeskirjade kohaldamine isikuandmete töötlemise suhtes haldusnõukogus ja erikomisjonis, koos vajalike muudatustega. Euroopa patendikonventsiooni artiklis 145 selgitatakse erikomisjoni rolli.

<sup>7</sup> Euroopa patendikonventsiooni artikkel 10, andmekaitse-eeskirjade artikli 1 lõike 2 punkt a ja andmekaitse-eeskirjade artikli 3 punkt y.

<sup>8</sup> Christopher Kuner: „International Organizations and the EU General Data Protection Regulation“ (Rahvusvahelised organisatsioonid ja ELi isikuandmete kaitse üldmäärus), University of Cambridge Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series, [dokument 20/2018](#).

riikliku kohtualluvuse suhtes ei ole siiski absoluutne ja eeldab, et üksikisikutel on mõistlikud alternatiivsed vahendid oma õiguste tõhusaks kaitseks<sup>9</sup>.

### 1.3 EPO privileegid ja immunitetid

13. EPO privileege ja immunitete reguleeritakse „Euroopa Patendiorganisatsiooni privileegide ja immunitetide protokolliga“ ning see hõlmab muu hulgas EPO ruume (artikkel 1); arhiivide puutumatust (artikkel 2); kohtualluvust ja täitmist (artikli 3 lõike 1 punkt a), EPO omandit ja varasid, v.a kui seda on ajutiselt vaja seoses organisatsioonile kuuluvate või tema nimel kasutatavate mootorsõidukite õnnetuste ennetamise ja uurimisega (artikli 3 lõige 3); maksuvabastus (artikkel 4).
14. EPO immuniteti täiendab EPO ja osalisriikide ametiasutuste koostöökohustus, nagu on sätestatud EPO privileegide ja immunitetide protokollis artiklis 20. Lisaks on artikli 19 lõike 2 kohaselt Euroopa Patendiameti presidendil kohustus teha immunitedist erand, kui ta leiab, et immunitet takistab tavapärasest õigusemõistmist ja immunitedist saab loobuda organisatsiooni huve kahjustamata.

### 1.4 EPO andmekaitse üldjuhtimine

15. Andmekaitse-eeskirjade artikli 3 punkti g kohaselt on vastutav töötaja Euroopa Patendiamet<sup>10</sup>. EPO andmekaitseraamistikus nähakse vastutavale töötajale ette võimalus määrata tegevusüksused „delegeeritud vastutavateks töötajateks“ (andmekaitse-eeskirjade artikli 28 lõige 3). Andmekaitse-eeskirjade artikli 3 punkti h kohaselt on „delegeeritud vastutav töötaja tegevusüksus, mida esindab selle juht, kes tagab, et kõik isikuandmetega seotud töötlemistoimingud, mida tegevusüksuses tehakse, on kooskõlas käesolevate eeskirjadega. Üksust esindav isik peab olema kõrgema astme juht, tavaliselt vähemalt peadirektor“.
16. EAKN märgib, et selline sisemine juhtimisstruktuur on rahvusvahelistes organisatsioonides tavaline,<sup>11</sup> arvestades rahvusvaheliste organisatsioonide tegevuse mahtu ja olemust. Sarnaselt on ka ettevõtetal kasulik korraldada selline sisemine struktuur, mis toetab andmekaitse-eeskirjade järgimist<sup>12</sup>.
17. EAKN märgib siiski, et lõplik vastutus andmekaitse-eeskirjade rikkumise korral peaks jääma vastutavale töötajale (st Euroopa Patendiametile)<sup>13</sup>. Eespool öeldut arvestades kutsub EAKN komisjoni üles seda punkti täiendavalt selgitama.

---

<sup>9</sup> Waite ja Kennedy, Euroopa Inimõiguste Kohus vs. Saksamaa, taotlus nr 26083/94, 18. veebruari 1999. aasta otsus, punktid 67–73.

<sup>10</sup> Andmekaitse-eeskirjade artiklis 28 on täpsustatud vastutava töötaja rolli EPOs.

<sup>11</sup> Näiteks mainitakse Eurocontroli andmekaitse-eeskirjades „ametisisesid vastutavaid töötajaid“ <https://www.eurocontrol.int/sites/default/files/2024-05/eurocontrol-regulation-personal-data-protection-2024.pdf>; EIP nimetab vastutavaks töötajaks nii delegeeritud vastutavaid töötajaid kui ka EIP-d, kuid tekstis viidatakse sageli „asjaomastele vastutavatele töötajatele“, seega tähendab viimane konkreetset EIP üksust [https://www.eib.org/attachments/lucalli/20220237\\_data\\_protection\\_rules\\_implementing\\_eu\\_regulation\\_en.pdf](https://www.eib.org/attachments/lucalli/20220237_data_protection_rules_implementing_eu_regulation_en.pdf).

<sup>12</sup> EDPB suunised 07/2020 IKÜM vastutava töötaja ja volitatud töötaja mõistete kohta, versioon 2.1, vastu võetud 7. juulil 2021.

<sup>13</sup> Samas, punktid 17 ja 18.

## 2. ISIKUANDMETE KAITSE ÜLDISED ASPEKTID

### 2.1 Sisu põhimõtted

18. Piisavuse viitedokumendi 3. peatükk on pühendatud „sisu põhimõtetele“ ning selles viidatakse peamistele andmekaitse mõistetele ja põhimõtetele. Kolmanda riigi või rahvusvahelise organisatsiooni süsteem peab sisaldama selliseid põhimõisteid ja põhimõtteid, et tagada isikuandmete kaitse tase, mis on sisuliselt samaväärne tasemega, mida tagab ELi õigus. Need ei pea täpselt kordama IKÜMi terminoloogiat, kuid peaksid kajastama Euroopa Liidu andmekaitseõiguses sätestatud mõisteid ja olema nendega kooskõlas. Piisavuse viitedokumendis viidatakse järgmistele olulistele mõistetele: „isikuandmed“, „töötlemine“, „vastutavad töötlejad“, „volitatud töötleja“, „andmete vastuvõtja“ ja „tundlikud andmed“.
19. EAKN väljendab heameelt, et andmekaitse-eeskirjade kohaselt tunnustatakse õigust eraelu puutumatusele ja andmekaitsele põhiõigustena.

#### 2.1.1 Mõisted

20. EAKN tunnistab, et EPO andmekaitseraamistiku terminoloogia on kooskõlas ELi andmekaitseraamistiku terminoloogiaga. Selline ühtlustamine on positiivne tegur, mis ei ole küll samaväärsuse eeltingimus, kuid väärib tunnustamist.
21. Seoses mõistetega „delegeeritud vastutav töötleja“ ja „tegevusüksus“ ning nende praktiliste tagajärgedega viitab EAKN punktile 1.4 eespool.

#### 2.1.2 Andmekaitse põhimõtted

22. Andmekaitse-eeskirjade artikli 4 lõikes 2 ja artiklis 6 sätestatud andmekaitse põhimõtted on väga sarnased IKÜM artiklis 5 ja artikli 6 lõikes 4 sätestatud põhimõtetega. Samamoodi kajastavad andmekaitse-eeskirjade artiklites 5, 7, 11 ja 12 sätestatud töötlemise õiguslikud alused IKÜM artiklis 6 sätestatud õiguslikke aluseid ning artiklites 9 ja 10 sätestatud tingimusi<sup>14</sup>.
23. Andmekaitse-eeskirjade artikli 11 lõike 2 kohaselt võib eriliiki isikuandmeid töödelda väga sarnastel tingimustel nendega, mis on sätestatud IKÜM artiklis 9, välja arvatud teatud EPO olemusest tulenevatel juhtudel. Andmekaitse-eeskirjade artikli 11 lõike 2 punkti f kohaselt võib selliseid andmeid töödelda näiteks siis, kui seda on vaja konkreetsel eesmärgil, mis on seotud ülesande täitmisega organisatsiooni ametliku tegevuse raames või vastutava töötleja avaliku võimu õiguspärase teostamisega.
24. Sellistel juhtudel on andmekaitse-eeskirjade artikli 11 lõike 2 punktis f siiski sätestatud konkreetsed meetmed, millega tagatakse, et eriliiki isikuandmete kaitse taset ei kahjustata.
25. EAKN väljendab heameelt, et seoses eesmärgi piirangu põhimõttega mõistetakse täiendavate eesmärkide kokkusobivust andmekaitse-eeskirjade artikli 4 lõike 2 punktis b ja artiklis 6 sarnaselt nagu IKÜM artikli 5 lõike 1 punktis b ja artikli 6 lõikes 4.
26. Lisaks väljendab EAKN heameelt, et andmekaitse-eeskirjade artikli 4 lõikesse 1 on lisatud aruandekohustuse põhimõte ja nõuetele vastavuse tõendamiseks vajalikud meetmed, näiteks arvestuse pidamine (artikkel 32), andmerikkumisest teatamise kohustused (artikkel 34), andmekaitse mõjuhinna (andmekaitse-eeskirjade artikkel 38) ning lõimitud ja vaikimisi privaatsus (andmekaitse-

---

<sup>14</sup> Vt otsuse eelnõu põhjendused 26–29.

eeskirjade artikli 27 lõiked 1 ja 2), mis tagavad ka võimalikult väheste andmete kogumise ja vajalikkuse põhimõtete järgimise. EAKN märgib positiivselt, et sellised põhimõtted ja kohustused on väga sarnased IKÜMis sätestatud põhimõtete ja kohustustega.

27. Lisaks väljendab EAKN heameelt, et andmekaitse-eeskirjade artikli 4 lõikes 1 on sätestatud, et vastutav töötleja rakendab oma töötlemistoimingutes aktiivselt ja pidevalt meetmeid, et tagada isikuandmete kaitse, pannes nad seeläbi vastutama andmekaitse õigusaktide järgimise eest ja nõudes, et nad tõendaksid selle järgimist alati andmesubjektidele.

## 2.2 Üksikisikute õigused

28. EAKN väljendab heameelt, et andmekaitse-eeskirjadega antakse üksikisikutele samad õigused, mis on sätestatud IKÜMis (artiklid 12–22), nimelt õigus tutvuda andmetega (andmekaitse-eeskirjade artikkel 18), õigus andmete parandamisele (andmekaitse-eeskirjade artikkel 19), õigus andmete kustutamisele (andmekaitse-eeskirjade artikkel 20), õigus töötlemise piiramisele (andmekaitse-eeskirjade artikkel 21), õigus andmete ülekandmisele (andmekaitse-eeskirjade artikkel 22), õigus esitada vastuväiteid (andmekaitse-eeskirjade artikkel 23) ja õigus sellele, et nende suhtes ei tehta automatiseeritud otsuseid (andmekaitse-eeskirjade artikkel 24). Samamoodi tunnustatakse EPO presidendi ringkirja nr 420 artiklis 7 õigust saada teavet andmesubjekti õiguste piiramise kohta (IKÜM artikli 23 lõike 2 punkt h).
29. Sarnaselt IKÜM artikliga 23 on andmekaitse-eeskirjade artiklis 25 sätestatud, et EPO õigusraamistiku teatud õigusnormid võivad piirata andmekaitse-eeskirjade artiklites 18–25 sätestatud õiguste kohaldamist, ning on sätestatud minimaalne sisu, mida piiranguid sätestavad meetmed peaksid sisaldama. Selline minimaalne sisu nõue kajastab IKÜMis nõutud sisu. Lisaks tuleb piiranguvajaduse hindamine nõuetekohaselt dokumenteerida.
30. Seni on EPO rakendanud seda sätet ringkirjaga nr 420, milles selgitatakse, mis õigusi võib piirata ja mis eesmärkide saavutamiseks. Samuti selgitatakse selles, et piirang peab olema ajutine ja vastutav töötleja peab määrama, kas piirangut saab kohaldada, olenevalt asjakohastest asjaoludest. Seda tehes teeb vastutav töötleja juhtumipõhise vajalikkuse ja proportsionaalsuse kontrolli, mis tuleb dokumenteerida ja edastada EPO andmekaitseametnikule. Andmekaitseametnikul on õigus taotleda piirangu läbivaatamist ja vastutav töötleja peab teatama läbivaatamise tulemustest kirjalikult.
31. EAKN märgib positiivselt, et andmekaitse-eeskirjade artikli 25 lõigete 2 ja 4 ning ringkirja nr 420 artikli 7 kohaselt tuleb andmesubjekte piirangutest teavitada, v.a kui see tühistaks piirangu mõju (kooskõlas IKÜM artikliga 23 ja ELi isikuandmete kaitse määruse artikliga 25), ning nende õigusest konsulteerida andmekaitseametnikuga, et vaidlustada piirangud ning nende õigused, mis tulenevad andmekaitse-eeskirjade artiklitest 49 ja 50 (andmekaitse-eeskirja artikli 25 lõike 3 punkt b). Sellega seoses väljendab EAKN heameelt, et andmesubjektide õiguste piiramise teave on kättesaadav EPO veebilehel, kooskõlas ringkirja nr 420 artikliga 7.
32. Lisaks märgib EAKN, et EPO ülesannete tõttu on andmesubjektide õiguste suhtes kehtestatud mitu piirangut. Näiteks on EPO-l kohustus pidada Euroopa patendiregistris, kus avaldatakse teatud õiguslikult määratletud isikuandmed. Samuti on piiratud õigus andmete parandamisele ja kustutamisele: EPO ei saa tagada, et parandatakse patendi andmise menetluses kasutatavates dokumentides sisalduvat teavet, sealhulgas isikuandmeid (nagu see on ametliku ja kohtumenetlusega seotud dokumentides, näiteks hagiavalduses või vastulauses) ning EPO peab patendi andmise menetluses kasutatavate teatud dokumentide korral järgima konkreetseid säilitamistähtaegu ja avaldamisnõudeid (Euroopa patendikonventsiooni artikli 129 punkt a).

33. EAKN märgib, et EPO kehtestatud andmesubjektide õiguste piirangud piirduvad sellega, mis on rangelt vajalik ja proportsionaalne, et tagada patendi andmise menetluse nõuetekohane toimimine, austades sellega andmesubjektide põhiõiguste ja -vabaduste olemust ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sätestatud vajalikkuse ja proportsionaalsuse nõudeid.

## 2.3 Andmete edastamise piirangud

34. IKÜM kaitse piisavuse viitedokumendis on selgitatud, et isikuandmete edastamine ei tohi kahjustada nende füüsiliste isikute kaitse taset, kelle isikuandmeid edastatakse piisava kaitsetaseme otsuse alusel, ning seetõttu tuleks edastamist lubada „ainult juhul, kui järgmise saaja (st edasisaadetud andmete vastuvõtja) suhtes kohaldatakse samuti eeskirju (sealhulgas lepingulisi eeskirju), mis tagavad piisava kaitsetaseme, ja kui ta järgib vastutava töötaja nimel andmeid töödeldes asjakohaseid juhiseid“<sup>15</sup>. Kuigi andmekaitse-eeskirjades eristatakse „isikuandmete ülekandmist“ ja „isikuandmete edastamist“ ning sätestatakse andmeedastuse kummagi kategooria jaoks eri eeskirjad<sup>16</sup>, rõhutab EAKN, et nõuet mitte kahjustada kaitse taset kohaldatakse kõigi EList edastatud isikuandmete edastamise suhtes, olenemata kasutatavast terminoloogiast.
35. EAKN märgib, et isikuandmete edastamise suhtes (nagu on määratletud andmekaitse-eeskirjade artikli 3 punktis t) kohaldatakse IKÜMi V peatükis sätestatud eeskirjadega väga sarnaseid eeskirju, et tagada, et andmekaitse-eeskirjadega tagatud kaitse taset ei kahjustata (andmekaitse-eeskirjade artiklid 9 ja 10).
36. EAKN väljendab heameelt selle tiheda kooskõla üle IKÜMi V peatükiga ning võtab rahuloluga teadmiseks andmekaitseametniku edastamissuunistes sisalduva viite EAKN suunistele ja arengutele liidu raamistikus<sup>17</sup>.
37. Eespool esitatut silmas pidades on EAKN oma hinnangus keskendunud eeskirjadele, mida kohaldatakse IKÜMi muude edastamisliikide ehk isikuandmete edastamise suhtes.

### 2.3.1 Isikuandmete edastamine

38. Andmekaitse-eeskirjade artikli 3 punkti s kohaselt tähendab „isikuandmete edastamine“ „isikuandmete avaldamist, levitamist või muul viisil kättesaadavaks tegemist, sealhulgas juurdepääsu võimaldamise kaudu, Euroopa Patendiorganisatsiooni osalisele või Euroopa patendikonventsiooni osalisriigi riiklikule tööstusomandi õiguskaitse ametile või muule avaliku sektori asutusele artiklis 8 sätestatud tingimustel“.
39. Andmekaitse-eeskirjade artikli 8 lõikes 1 on sätestatud, et isikuandmeid võib edastada EPO osalisriigi ametiasutusele, kui andmed on vajalikud selle ametiasutuse ülesannete täitmiseks ning kui edastamine on kooskõlas EPO ülesannete ja toimimisega<sup>18</sup>. Andmekaitse-eeskirjade artikli 8 lõikega 2 on lubatud edastada isikuandmeid EPO osalisriigi tööstusomandi õiguskaitse ametile, kui andmeid on vaja vastuvõtja pädevusse kuuluvate ülesannete täitmiseks ning kui tema avaliku võimu teostamist ja

<sup>15</sup> Artikli 29 tööühm, WP 254 rev.01, vastu võetud 28. novembril 2017 ning viimati muudetud ja vastu võetud 6. veebruaril 2018, heaks kiitnud EDPB, 3. peatükk, A.9.

<sup>16</sup> Vt otsuse eelnõu põhjendused 62–72.

<sup>17</sup> [EPO isikuandmete edastamine, selgitav märkus, jaanuari 2024 versioon](#), osa 3.2 (lk 9).

<sup>18</sup> Vt otsuse eelnõu põhjendus 63; selle eesmärk võiks olla koostöö konsultatsiooniprotsesside kaudu; ekspertide lähetamine; teabe andmine EPO töötajate kohta, et määrata sotsiaaltoetusi, maksunõudeid jne.

töötlemist on vaja EPO ametliku tegevuse või vastutava töötleja avaliku võimu õiguspärase teostamisega seotud ülesannete täitmiseks, sealhulgas EPO juhtimiseks ja toimimiseks vajalik töötlemine. Selline edastamine toimub Euroopa patendikonventsioonis ja patendikoostöölepingus sätestatud patendiandmise menetluse raames<sup>19</sup>.

40. Vastuvõtjad peaksid tõendama, et andmeid on vaja edastada konkreetset eesmärgil, mis tuleneb EPO kohustusest teha koostööd osalisriigiga, ning kui see võib mõjutada andmesubjekti õigustatud huve, tõestab vastutav töötleja pärast konkureerivate huvide tõendatavat kaalutlemist, et andmete edastamine sellel konkreetset eesmärgil on proportsionaalne (andmekaitse-eeskirjade artikli 8 lõiked 3 ja 4).
41. Et pakkuda edastamisvahendina asjakohaseid tagatise, tuleks jõustatavatessesse dokumentidesse, näiteks vastastikuse mõistmise memorandumitesse või halduskokkulepetesse, lisada konkreetsed andmekaitseesätted<sup>20</sup>. EPO andmekaitseametnik on koostanud vastastikuse mõistmise memorandumite jaoks andmekaitse näidisklauslid, muu hulgas seoses andmekaitsepõhimõtetega, näiteks eesmärgi piirang, andmesubjekti õigused ning sõltumatu järelevalve ja asjakohased jõustamismehhanismid.<sup>21</sup> EAKN tunnistab selliste kaitsemeetmete kehtestamist, kuid märgib siiski, et nõuet mitte kahjustada kaitse taset ei ole seoses edastamisega eraldi nimetatud ei andmekaitse-eeskirjade artiklis 8, EPO selgitavas märkuses isikuandmete edastamise kohta ega kaitse piisavuse otsuse eelnõus. EAKN märgib, et teisalt on seda nõuet selge sõnaga mainitud andmete edastamise kontekstis<sup>22</sup>, ja palub komisjonil seda punkti selgitada.
42. Lisaks on EAKN mõistnud komisjoni esitatud täiendavatest selgitustest, et nõuet asjakohaste tagatiste kui edastusvahendite kohta ei kohaldata, kui saaja on riiklik tööstusomandi õiguskaitse amet. Seega ei ole EAKN-le täiesti selge, mis andmekaitsemeetmeid kohaldatakse isikuandmete edastamisel patendi andmise menetluse raames. Sel põhjusel kutsub EAKN komisjoni üles selgitama ka seda punkti.

## 2.4 Menetlus- ja jõustamismehhanismid

43. Kaitse piisavuse viitedokumendi<sup>23</sup> ja Euroopa Liidu Kohtu asjakohase kohtupraktika kohaselt<sup>24</sup> peab Euroopa Liidu mudeliga sisuliselt samaväärses andmekaitseüsteemis olema sätestatud: i) sõltumatu asutus, kes peaks tegema andmekaitse õigusaktide järelevalvet ja tagama nende täitmise ning kellel on volitused uurida ja võtta meetmeid ilma välise mõjuta. Andmekaitseüsteemid peavad tagama, et ii) vastutavad töötlejad ja volitatud töötlejad vastutavad oma kohustuste eest ja on neist teadlikud ning andmesubjekte teavitatakse nende õigustest. Eeskirjade järgimise tagamiseks tuleks kehtestada tõhusad karistused ja kontrollmenetlused; iii) vastutavad töötlejad ja volitatud töötlejad tõendavad nõuetele vastavust selliste meetmete abil nagu andmekaitse mõjuhindangud, töötlemistoimingute registreerimine ja andmekaitseametnike määramine. Lisaks iv) peab andmekaitseüsteem pakkuma

---

<sup>19</sup> Vt otsuse eelnõu põhjendus 62, allmärkus 165 ja [EPO ametlik väljaanne 2021, A98 – Euroopa Patendiameti presidendi 13. detsembri 2021 otsus isikuandmete töötlemise kohta patenditoetuse andmise menetluses ja seonduvates menetlustes](#).

<sup>20</sup> [EPO isikuandmete edastamine, selgitav märkus, jaanuari 2024 versioon](#), lk 6.

<sup>21</sup> [Ülevaade EPO andmekaitse näidisklauslitest vastastikuse mõistmise memorandumite kohta, juuni 2024 versioon](#).

<sup>22</sup> Vt otsuse eelnõu põhjendus 67.

<sup>23</sup> Artikli 29 töörihm, WP 254 rev.01, vastu võetud 28. novembril 2017 ning viimati muudetud ja vastu võetud 6. veebruaril 2018, heaks kiitnud EDPB, 3. peatükk, C.

<sup>24</sup> Euroopa Liidu Kohus, 6. oktoober 2015, otsus kohtuasjas C-362/14, Maximilian Schrems vs. Andmekaitsevolinik („Schrems“).

andmesubjektidele tuge ja abi, kui nad soovivad teostada oma õigusi, ja asjakohaseid õiguskaitsemehhanisme.

- 44. Seoses eelmise lõigu punkte ii ja iii hõlmava vastutuspõhimõttega viitab EAKN punktile 2.1.2 eespool.
- 45. Järgmistes punktides keskendub EAKN oma hinnangus sõltumatu asutuse ja asjakohaste õiguskaitsemehhanismide olemasolule.

1.

2.

2.1

2.2

2.3

2.4

#### 2.4.1 Andmekaitseametnik ja andmekaitseenõukogu

- 46. EPO esindatavas süsteemis luuakse kaks eraldi organit, kes vastutavad andmekaitse-eeskirjade järgimise järelevalve eest: andmekaitseametnik ja andmekaitseenõukogu (teenistuseeskirjade artikkel 32A).
- 47. EPO andmekaitseametnikul on lisaks andmekaitseametniku tavapärasele rollile IKÜMi alusel ka uurimisvolitused vastavalt andmekaitse-eeskirjade artiklile 43.
- 48. Andmekaitseenõukogu ülesanne on tagada andmekaitse-eeskirjade sõltumatu, tõhus ja erapooletu järelevalve. Andmesubjektidel on õigus esitada andmekaitseenõukogule kaebus, kui nad ei ole otsusega nõus või kui delegeeritud vastutav töötleja lükkab läbivaatamistaotluse kaudselt tagasi (andmekaitse-eeskirjade artikkel 50).
- 49. Kuigi see kahetine struktuur, mida õigustab EPO olemus, ei ole iseenesest murettekitav ega problemaatiline, on oluline, et mõlemad organid tegutseksid täiesti sõltumatult, et tagada tõhus järelevalve ja jõustamine, ning et neil oleksid kõik vajalikud volitused oma ülesannete täitmiseks.
- 50. Sellega seoses on EAKN keskendunud oma hinnangus nende järelevalveorganite tegelikule sõltumatusele ja volitustele. Sõltumatuse osas väljendab EAKN heameelt seda põhimõtet toetava sõnastuse üle asjaomastes artiklites ja ka kehtestatud täiendavate kaitsemeetmete üle.
- 51. Selle raames on EAKN uurinud andmekaitseametniku ja andmekaitseenõukogu ametisse nimetamist, ametist tagasikutsumist ja ametist vabastamist reguleerivaid eeskirju, eelkõige nõuet, et president konsulteeriks andmekaitseenõukoguga enne andmekaitseametniku kavandatavat ametist vabastamist ja tagasikutsumist.
- 52. EAKN leiab, et see eelkonsulteerimine võib tagada andmekaitseametniku sõltumatuse, kuid sellise konsulteerimise laad ja mõju on endiselt ebaselge. Seetõttu kutsub EAKN komisjoni üles seda punkti täiendavalt selgitama ja kaalutlema tulevastel läbivaatamistel tegema järelevalvet selle üle, et vastutav töötleja ei vabastaks andmekaitseametnikku ametist ega karistaks teda tema ülesannete täitmise eest.

53. EAKN märgib, et andmekaitse-eeskirjade artikli 47 kohaselt on andmekaitseenõukogul järelevalve- ja nõuandefunktsioon, sest andmekaitseenõukogu nõustab vastutavat töötajat ja delegeeritud vastutavaid töötajaid seoses andmekaitse-eeskirjade artiklite 38 ja 39 kohaldamisega, annab nõu andmekaitseametniku ametist vabastamise kohta vastavalt andmekaitse-eeskirjade artikli 48 lõikele 2 ning esitab arvamuse artikli 50 kohase õiguskaitsemehhanismi kasutamise kohta.
54. Andmekaitseenõukogu liikmete ametisse nimetamise kohta märgib EAKN, et andmekaitse-eeskirjade artikli 48 lõike 1 kohaselt koosneb andmekaitseenõukogu kolmest andmekaitsevaldkonna väliseksperdist, kelle nimetab ametisse ameti president, nimelt eesistujast ja kahest muust liikmest, kellest üks tegutseb eesistuja asetäitjana. Andmekaitse-eeskirjade artikli 48 lõike 2 kohaselt peab andmekaitseenõukogu eesistujal, kahel muul liikmel ja asendusliikmel olema kohtunikuametisse nimetamiseks nõutav kvalifikatsioon või nad peavad olema andmekaitse spetsialistid, kellel on selles valdkonnas tõendatud eksperditeadmised ja kogemused.
55. EAKN väljendab heameelt, et järelevalveorganite liikmete valimise eeskirjad nõuavad andmekaitse eksperditeadmisi, ning julgustab komisjoni jälgima, et nende kvalifikatsiooni alusel valitud andmekaitseenõukogu liikmetel oleksid andmekaitse eksperditeadmised vajalikul tasemel, arvestades selle tähtsust järelevalvefunktsiooni jaoks.

#### 2.4.2 Uurimis- ja parandusvolitused

56. Selles kontekstis selgitas Euroopa Liidu Kohus, et järelevalveasutuste volitused on nende ülesannete täitmiseks vajalikud vahendid ning neil peaksid eelkõige olema uurimisvolitused, näiteks volitused koguda kõike teavet, mida on vaja nende järelevalveülesannete täitmiseks, tõhusad sekkumisvolitused, näiteksvolitus kehtestada ajutine või alaline andmetöötluskeeld, ning volitused osaleda kohtumenetlustes<sup>25</sup>.
57. Artikli 43 lõike 1 punkti d kohaselt võib andmekaitseametnik teha andmekaitseauditeid ja uurimisi (mis tehakse andmekaitsekontrollide või eripäringutena)<sup>26</sup>. Dokumendi „Andmekaitse järelevalve“ kohaselt<sup>27</sup>, milles kirjeldatakse üksikasjalikult andmekaitse-eeskirjade artiklit 43, koostab andmekaitseametnik andmekaitseenõukoguga konsulteerides andmekaitseauditi aastakava ja esitab selle EPO presidendile heakskiitmiseks. Heakskiidetud kava esitatakse teabeks andmekaitseenõukogule. Andmekaitseenõukogu võib millal tahes esitada soovitusi valdkondades, kus amet peaks tegema andmekaitseauditi.
58. Andmekaitse-eeskirja artikli 43 lõike 1 punkti i kohaselt peab andmekaitseametnik vastama andmekaitseenõukogu taotlusele ning tegema koostööd ja konsulteerima andmekaitseenõukoguga viimase taotlusel või omal algatusel. Andmekaitse-eeskirjade artikli 43 lõike 1 punkti j kohaselt peab andmekaitseametnik hõlbustama andmekaitseenõukogu ja ameti koostööd muu hulgas andmekaitse uurimiste, kaebuste käsitlemise, andmekaitse mõjuhinangute ja eelkonsulteerimise valdkonnas.

<sup>25</sup> Euroopa Liidu Kohus, 6. oktoober 2015, otsus kohtuasjas C-362/14, Maximilian Schrems vs. Andmekaitsevolinik („Schrems“), punkt 43.

<sup>26</sup> Andmekaitseametniku uurimisvolitusi on üksikasjalikult kirjeldatud dokumendis „Data Protection Oversight – How the Data Protection Office conducts DP Audits and DP Inspections“ (Andmekaitse järelevalve – kuidas andmekaitseametniku büroo teeb andmekaitseauditeid ja andmekaitsekontrolle), mis on EPO veebilehel aadressil <https://link.epo.org/web/office/data-protection-and-privacy/en-outline-of-the-data-protection-oversight-mechanism.pdf>.

<sup>27</sup> „Data Protection Oversight – How the Data Protection Office conducts DP Audits and DP Inspections“ (Andmekaitse järelevalve – kuidas andmekaitseametniku büroo teeb andmekaitseauditeid ja andmekaitsekontrolle), mis on EPO veebilehel aadressil <https://link.epo.org/web/office/data-protection-and-privacy/en-outline-of-the-data-protection-oversight-mechanism.pdf>.

Andmekaitseametnik peab edastama andmekaitseenõukogule ka teabe isikuandmete töötlemisega seotud uute haldusmeetmete ja sise-eeskirjade kohta.

59. Andmekaitseametnik täidab tehtud uurimiste ja auditite aruande ning juhul, kui ta tuvastab andmekaitse-eeskirjade rikkumise, peab aruanne sisaldama tema tähelepanekuid, järeldusi ja soovitusi (sh parandusmeetmeid).
60. Eelkõige võivad dokumendi „Andmekaitse järelevalve“ kohaselt sisaldada soovitused vastutava töötleja jaoks eeskirjade eiramise või mittevastavuse korral võetavaid ennetus-, leevendus- või parandusmeetmeid. Andmekaitseametnik võib soovitada viia töötlemistoimingud kooskõlla andmekaitse-eeskirjadega; täita andmesubjektide taotlusi, et teostada oma andmekaitse-eeskirjadest tulenevaid õigusi; teatada andmesubjekti(de)le isikuandmetega seotud rikkumisest; peatada konkreetne andmetöötlustoiming; või teatada, et andmevoog konkreetsetele vastuvõtjatele on peatatud<sup>28</sup>.
61. Kooskõlas dokumendi „Andmekaitse järelevalve“ ja ameti presidendi 12.7.2024 otsusega<sup>29</sup> võivad järeldused ja soovitused muutuda siduvaks (andmekaitseenõukogu heakskiidul) ja need peab rakendama vastutav töötleja. Dokumendi „Andmekaitse järelevalve“ kohaselt, milles kirjeldatakse üksikasjalikult andmekaitse-eeskirjade artikli 43 lõike 1 punktides i ja j sisalduvaid eeskirju, on andmekaitseenõukogul õigus kommenteerida järeldusi ja soovitusi ning taotleda muudatusi, mille rakendab andmekaitseametnik. Lisaks on andmekaitseametnikul õigus algatada järelkontrolli või laiendada andmekaitsekontrollide ulatust ning soovitada haldusjuurdluste algamist, et leida, kas on vaja võtta distsiplinaar- või muid meetmeid.
62. Arvestades andmekaitseametniku ja andmekaitseenõukogu tihedat seost ning uurimis-, auditeerimis- ja parandusvolituste tähtsust, soovib EAKN komisjonil täiendavalt selgitada nende seost, eelkõige seoses uurimis-, auditeerimis- ja parandusvolituste kasutamisega, ning selgitada andmekaitseametniku rolli andmesubjektide taotluse käsitlemisel (andmekaitse-eeskirjade artikli 43 lõike 1 punkt k) ja tema võimalikku rolli andmekaitseenõukogus toimivas kaebusmenetluses vastavalt andmekaitse-eeskirjade artiklile 50. Eelkõige kutsub EAKN komisjoni üles jälgima, et ta oleks praktikas selgelt eristanud, kui andmekaitseametnik tegutseb enda nimel (täites oma rolli ja funktsiooni andmekaitseametnikuna) või kui ta tegutseb andmekaitseenõukogu nimel, et toetada andmekaitseenõukogu tema järelevalveülesannete täitmisel. See annaks täiendava selguse andmekaitseametniku ja andmekaitseenõukogu järelevalvestruktuuri ning rollide kohta.

#### 2.4.3 Andmekaitseenõukogule kaebuste esitamise kord

63. EAKN märgib, et andmesubjektidel on õigus esitada kaebus andmekaitseenõukogule, kes menetleb seda kooskõlas andmekaitse-eeskirjade artiklis 50 sätestatud menetlusega ja andmekaitse-eeskirjade 1. lisas sätestatud menetluskorraga.
64. Eelkõige esitab andmekaitseenõukogu pärast kaebuse läbivaatamist vastutavale töötlejale põhjendatud arvamuse, milles võib soovitada varalise või mittevaralise kahju hüvitamist.
65. Andmekaitse-eeskirjade artikli 50 lõike 4 kohaselt ei ole andmekaitseenõukogu põhjendatud arvamus (edaspidi ka „arvamus“) siduvad vastutavale töötlejale, kes võib otsustada neid mitte

---

<sup>28</sup> Samas.

<sup>29</sup> Ameti presidendi otsus andmekaitseametniku soovitude täitmisele pööratavuse kohta, mille on andmekaitseenõukogu heaks kiitnud andmekaitseauditite ja kontrollide järelduste raames, on järgmisel lingil <https://link.epo.org/web/office/data-protection-and-privacy/en-decision-of-the-president-on-enforceability-of-dpo-conclusions-and-recommendations.pdf>.

järgida. Sellisel juhul peab vastutav töötaja esitama kirjaliku selgituse ning tal palutakse teavitada andmesubjekti, delegeeritud vastutavat töötajat ja asjakohasel juhul volitatud töötajat, andmekaitseametnikku ja andmekaitseõukogu oma lõplikust otsusest ja andmekaitseõukogu järeldustest. Andmesubjekt võib otsuse (mis koosneb andmekaitseõukogu põhjendatud arvamusest ja vastutava töötaja lõplikust otsusest) vaidlustada, taotledes ameti presidendilt andmekaitse-eeskirjade artiklis 52 sätestatud vahekohtumenetluse algatamist või Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni halduskohtu kaudu.

66. EAKN suuniste, piisavuse viitedokumendi ja Euroopa Liidu Kohtu praktika kohaselt on järelevalveasutusel siduvad volitused, sest see on üks peamisi tegureid järelevalvemehhanismi tõhususe tagamisel.
67. EAKN märgib, et andmekaitseõukogu arvamused, mis on esitatud kaebuste käsitlemise kontekstis, ei ole endiselt siduvad. Kuigi andmekaitseametniku järeldused ja soovitused – pärast uurimisi ja auditeid, mis võisid olla algatatud andmekaitseõukogu taotlusel – võivad muutuda andmekaitseõukogu heakskiitmisel siduvaks, ei näi need kehtivat IKÜM artikli 50 alusel algatatud juhtumite, st andmesubjektide kaebuste suhtes.
68. Eespool märgitud arvestades kutsub EAKN komisjoni üles kontrollima ja tagama, et andmekaitseõukogu volitused on andmekaitse-eeskirjade artikli 50 kohase kaebuste käsitlemise kontekstis siduvad, ning hindama, kas selleks saaks sätestada täiendavaid kaitsemeetmeid.
69. EAKN väljendab siiski heameelt, et andmekaitse-eeskirjade artikli 50 lõike 6 kohaseid vastutava töötaja otsuseid saab edasi kaevata, sest see annab andmesubjektidele vajalikud õiguskaitsemehhanismid ja võimaldab jõustada järelevalveasutuse otsust.
70. Lisaks väljendab EAKN heameelt, et ka andmekaitseõukogu võib soovitada varalise või mittevaralise kahju hüvitamist (andmekaitse-eeskirjade artikli 50 lõige 3).

#### 2.4.4 Õiguskaitsemehhanismid ja vahekohtumenetlus

71. Piisava kaitse viitedokumendi kohaselt tuleks andmesubjektidele tagada tõhus õiguskaitse, sealhulgas nende isikuandmete ebaseadusliku töötlemisega tekitatud kahju hüvitamine. See on üks põhielemente, mis peab hõlmama sõltumatut kohtu- või vahekohtusüsteemi, mis võimaldab asjakohasel juhul maksta hüvitist ja kehtestada sanktsioone.
72. EAKN märgib, et EPO andmekaitseraamistiku kohaselt on andmesubjektidel õigus taotleda oma isikuandmete töötlemise läbivaatamist delegeeritud vastutavatelt töötajatelt, kui nad leiavad, et on rikutud andmekaitse-eeskirju. See on eeltingimus kaebuse esitamiseks andmekaitseõukogule kui sõltumatule järelevalveasutusele vastavalt andmekaitse-eeskirjade artiklile 50. See nõue on võrreldes ELi andmekaitse-süsteemiga uudne, kuid ei kahjusta siiski EPO pakutava kaitse taset, sest see ei mõjuta andmesubjektide õiguste ega nende hüvitise saamise õiguse jõustatavust.
73. Andmekaitse-eeskirjade artiklis 50 ja artikli 52 lõikes 1 on sätestatud, et kui andmesubjektid ei ole andmekaitse-eeskirjade artiklis 50 sätestatud menetluse kohaselt tehtud lõpliku otsusega rahul, võivad nad selle edasi kaevata. EPO töötajad saavad otsuse vaidlustada Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni halduskohtus. Kõigil teistel andmesubjektidel on aega kolm kuud, et esitada presidendile vahekohtumenetluse algatamise taotlus.
74. EAKN väljendab heameelt õiguskaitsemehhanismi sätete üle. Vahekohtumehhanismi kohta märgib EAKN, et on võimalik sätestada alternatiivsed vaidluste lahendamise mehhanismid, kui kohtumehhanismid ei ole kättesaadavad, näiteks sellepärast, et vastutav töötaja on rahvusvaheline

organisatsioon. Need alternatiivsed vaidluste lahendamise mehhanismid peavad andma andmesubjektile tagatise, mis on sisuliselt samaväärsed harta artiklis 47 nõutud tagatistega<sup>30</sup>. Seega ei tekita alternatiivse mehhanismi kehtestamine iseenesest olemuslikke probleeme või küsimusi<sup>31</sup>, kui vahekohtu i) tagab sõltumatu ja erapooletu otsuse kooskõlas nõuetekohase menetluse põhimõtetega, ii) on siduv vastutavale töötlejale (EPO)<sup>32</sup>, võimaldab iii) hüvitist ja iv) asjakohasel juhul sanktsioonide kehtestamist.

75. Samamoodi on Euroopa Inimõiguste Kohus otsustanud, et tõhusaid õiguskaitsevahendeid saab pakkuda „mõistlike alternatiivsete vahendite“, näiteks vahekohtu kaudu<sup>33</sup>.
76. EAKN märgib positiivselt, et EPO õigusraamistikus on ette nähtud i) vahekohtuniku sõltumatuse tagamise eeskirjad (andmekaitse-eeskirjade artikli 52 lõige 3), ii) vahekohtumehhanismi siduvus (andmekaitse-eeskirjade artikli 52 lõige 1) ning iii) andmekaitse-eeskirjade rikkumise tõttu kantud kahju hüvitamise õigus (andmekaitse-eeskirjade artikkel 53) ja iv) asjakohasel juhul sanktsioonide kehtestamine (Euroopa vahekohtu vahekohtueeskirjade artikkel 11)<sup>34</sup>.
77. Lisaks väljendab EAKN heameelt asjaolu üle, et vahekohtumenetluse kulud kannab EPO, täites seega nõuet, et andmesubjektide õiguste jõustamise õiguskaitsevahendid ei tohi kaasa tuua piiravaid kulusid<sup>35</sup>.

### 3. LIIDUST EUROOPA PATENDIORGANISATSIOONILE EDASTATAVATE ISIKUANDMETE JUURDEPÄÄSETAVUS AMETIASUTUSTELE JA KASUTAMINE AMETIASUTUSTE POOLT

78. EAKN rõhutab kõigepealt, et hinnang avaliku sektori asutuste juurdepääsule liidust edastatud isikuandmetele ja nende kasutamisele erineb käesoleval juhul kolmanda riigi pakutava kaitse taseme vastavast hindamisest. Selle asemel, et hinnata kolmandate riikide asjakohaseid õigusakte ja tavasid seoses valitsuse juurdepääsuga andmetele, on konkreetse stsenaariumi korral, kus tehakse isikuandmete piisava kaitsetaseme otsus rahvusvahelise organisatsiooni kohta, vaja läbi vaadata eeskirjad, millega määratakse, kuidas organisatsioon töötleb valitsuse taotlusi isikuandmetele juurdepääsuks, sealhulgas eelkõige selliste taotluste tagasilükkamise võimalus ja eeskirjad. Seetõttu erineb standard, mille alusel hinnatakse sisulist samaväärsust seoses valitsuse juurdepääsuga andmetele, varasematest kaitse piisavuse otsustest.

---

<sup>30</sup> Euroopa Liidu Kohtu 16. juuli 2020. aasta otsus kohtuasjas C-311/18, andmekaitsevolinik vs. Facebook Ireland Ltd ja Maximilian Schrems („Schrems II“), punktid 96 ja 186 jj.

<sup>31</sup> Artikli 29 töörühma piisavuse viitedokument võeti vastu 28. novembril 2017, viimati muudetud ja vastu võetud 6. veebruaril 2018; suunised 2/2020 määruse (EL) 2016/679 artikli 46 lõike 2 punkti a ja artikli 46 lõike 3 punkti b kohta seoses isikuandmete edastamisega EMP ja EMP-välise avaliku sektori asutuste ja organite vahel, versioon 2.0, vastu võetud 15. detsembril 2020, punkt 53 ja punkt 75.

<sup>32</sup> Euroopa Liidu Kohus, 6. oktoober 2015, otsus kohtuasjas C-362/14, Maximilian Schrems vs. Andmekaitsevolinik („Schrems“), punktid 41 ja 95; Euroopa Kohtu 16. juuli 2020. aasta otsus kohtuasjas C-311/18, andmekaitsevolinik vs. Facebook Ireland Ltd ja Maximilian Schrems („Schrems II“), punktid 186, 187, 189, 195 jj.

<sup>33</sup> Euroopa Inimõiguste Kohus, viies jagu, otsus, taotlus nr 415/07, Roland KLAUSECKER vs. Saksamaa, aadressil [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-151029%22}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-151029%22}).

<sup>34</sup> Euroopa Vahekohtu vahekohtueeskirjad on avaldatud lingil <https://cour-europe-arbitrage.org/arbitration-rules/>.

<sup>35</sup> Artikli 29 töörühm, WP 254 rev.01, vastu võetud 28. novembril 2017 ning viimati muudetud ja vastu võetud 6. veebruaril 2018, heaks kiitnud EDPB, punkt 4.

79. Veel ühe üldmärkusena märgib EAKN, et komisjoni täiendavate selgituste kohaselt ei ole EPO veel saanud ühtki taotlust andmetele juurdepääsuks õiguskaitse või riikliku julgeoleku eesmärgil.
80. Asjaolu, et EPO-le ei ole seni esitatud ühtki õiguskaitse või riikliku julgeolekuga seotud taotlust, tähendab, et sellistel juhtudel kohaldatavaid eeskirju ei ole veel praktikas katsetatud. Seega julgustab EAKN komisjoni jälgima, kas EPO saab tulevikus selliseid taotlusi ja kuidas rakendatakse asjaomaseid eeskirju konkreetsetes kontekstis. Komisjon võiks eelkõige uurida, kuidas kohaldatakse EPO eeskirju ja standardeid õiguskaitse- ja luureasutuste taotluste suhtes, näiteks nõuet tõendada, et andmeid on vaja edastada konkreetsetel eesmärgil, mis tuleneb EPO koostöökohustusest (andmekaitse-eeskirjade artikli 8 lõige 3). Selliste tõendite alusel kontrollib EPO omakorda, kas edastamine on vajalik ja proportsionaalne (andmekaitse-eeskirjade artikli 8 lõige 4)<sup>36</sup>.

### 3.1 Kuidas EPO töötleb valitsuse taotlusi isikuandmetele juurdepääsu saamiseks

81. Otsuse eelnõus on märgitud, et õigusraamistik, mille alusel EPO hindab avaliku sektori asutuste taotlusi seoses isikuandmetega ja vastab neile, tuleneb EPO privileegide ja immunitetide protokollist, andmekaitse-eeskirjade isikuandmete edastamise nõuetest ning rahvusvahelisest avalikust õigusest<sup>37</sup>. Kuigi seda raamistikku kohaldatakse üldiselt nii osalisriikide kui ka mitteosalisriikide taotluste suhtes, kehtestatakse erisätetega erinev kord ühelt poolt osalisriikide ja teiselt poolt mitteosalisriikide ametiasutuste esitatud taotluste suhtes.
82. Osalisriikide osas täiendab EPO privileegide ja immunitetide protokollis sätestatud immunitete (vt punkt 14) koostöökohustus. Privileegide ja immunitetide protokollis artikli 20 lõikes 1 on sätestatud, et EPO „*teeb alati koostööd osalisriikide pädevate asutustega, et hõlbustada nõuetekohast õigusemõistmist, tagada rahvatervist, tööinspeksiooni või muid sarnaseid riigisiseseid õigusakte käsitlevate politseieeskirjade ja -määruste järgimist ning ennetada käesolevas protokollis sätestatud privileegide, immunitetide ja soodustuste kuritarvitamist*“<sup>38</sup>. Sel eesmärgil ja vastavalt privileegide ja immunitetide protokollis artikli 3 lõike 1 punktile a võib EPO valitsuse juurdepääsutaotlustele vastamiseks loobuda oma kohtuimmuniteedist ja täitmisisimmuniteedist. EAKN märgib, et tõepoolest näib olevat vältimatu sätestada koostöömehhanismid osalisriikide avaliku sektori asutustega, mis teatud juhtudel võivad isegi olla andmesubjekti huvides, näiteks seoses EPO töötajate sotsiaaltoetuste ja kindlustusega. Privileegide ja immunitetide protokollis artikli 20 lõige 1 tõstatas siiski küsimuse, eelkõige seoses juurdepääsutaotlustega õiguskaitse ja riikliku julgeoleku eesmärgil, kuidas on koostöökohustus seotud immuniteedi mõistega või kuidas see seda mõjutab. Komisjon on märkinud, et EPO koostööeeskirju tuleb mõista osana laiemast immuniteedi üldpõhimõttest ja seepärast saaks EPO tagasi lükata eespool nimetatud eesmärkidel esitatud taotlused, olenemata privileegide ja immunitetide protokollis artikli 20 lõikest 1. EAKN kutsus komisjoni üles seda punkti otsuses täpsemalt selgitama.
83. Koostöötaotluse kohta teeb otsuse ameti president, kes, nagu on märgitud otsuse eelnõus, kasutab selleks kaalutusõigust<sup>39</sup>. Kuigi otsuse eelnõus viidatakse privileegide ja immunitetide protokollis artikli 3 lõike 1 punktile a kui organisatsiooni immuniteedi äravõtmise õiguslikule alusele, ei märgita selles selgesti sätet, mis annaks presidendile asjaomase kaalutusõiguse ja kehtestaks kriteeriumid, millest juhinduda sellise kaalutusõiguse kasutamisel koostöötaotluse üle otsustamisel. EAKN märgib,

<sup>36</sup> Edastamise õiguslik raamistik: vt ka käesoleva arvamuse punktid 56 ja 57.

<sup>37</sup> Vt otsuse eelnõu põhjendus 96.

<sup>38</sup> Komisjoni esitatud lisateabe kohaselt ei ole EPO seni taotlenud privileegide ja immuniteedi protokollis artikli 20 lõike 2 ja artikli 25 kohast volitust sõlmida ühe või mitme osalisriigiga täiendavaid lepinguid õiguskaitse või riikliku julgeoleku eesmärgil.

<sup>39</sup> Vt otsuse eelnõu põhjendus 97.

et privileegide ja immunitetide protokoll artikli 19 lõike 2 kohaselt on presidendil „kohustus immunitet ära võtta, kui ta leiab, et selline immunitet takistab tavapärasest õigusemõistmist ja sellisest immunitedist on võimalik loobuda organisatsiooni huve kahjustamata“. See nõue tekitab täiendavaid küsimusi presidendi kaalutusõiguse ulatuse kohta. Lisaks eelmisele punktile kutsub EAKN seega komisjoni üles selgitama neid aspekte otsuses.

84. Kui EPO otsustab rahuldada osalisriigi juurdepääsutaotluse kooskõlas privileegide ja immuniteedi protokoll artikli 20 lõikega 1, kohaldatakse andmeedastuse suhtes andmekaitse-eeskirjade nõudeid (vt punkt 38 jj)<sup>40</sup>. Neid eeskirju kohaldatakse kõigi osalisriikide suhtes, olenemata sellest, kas osalisriik on EMP liikmesriik või kvalifitseerub ELi andmekaitseõiguse seisukohast kolmandaks riigiks. Erinevalt andmete edastamise korrast ametiasutustele väljaspool EPO osalisriike, ei nõuta edastamiseskirjades siiski selge sõnaga, et vastuvõtjariigis oleks tagatud edastatavate andmete piisav kaitsetase<sup>41</sup>. Sellega seoses soovib EAKN tuletada meelde oma suuniseid IKÜM artikli 48 kohta<sup>42</sup>, milles on täpsustatud: „*kui ELis töödeldavaid andmeid edastatakse või avalikustatakse kolmanda riigi asutuse taotlusel, kohaldatakse sellise avalikustamise suhtes isikuandmete kaitse üldmäärust ja see on edastamine V peatüki tähenduses. See tähendab, et nagu iga IKÜMi kohaldamisalasse kuuluva edastamise korral, peab ka artiklis 6 olema sätestatud töötlemise õiguslik alus ja V peatükis edastamise alus*“.<sup>43</sup> Sellega seoses kinnitab EAKN veel kord oma eespool punktis 41 esitatud selgitustaotlust ja kutsub komisjoni üles selgitama, mis kaitsemeetmeid kohaldatakse ka andmete edastamisel valitsuse juurdepääsutaotluste, eelkõige õiguskaitse ja riigi julgeolekuga seotud taotluste alusel. Tuleks tagada, et IKÜMi V peatüki nõudeid käsitletakse piisavalt ulatuses, mis on vajalik sisulise samaväärsuse tõestamiseks, sealhulgas siis, kui kolmandate riikide mõiste ELi andmekaitseõiguses ja EPO õigusraamistikus ei kattu täielikult<sup>44</sup>.
85. Kuigi EAKN tunnistab, et EPO selgitavas märkuses isikuandmete edastamise kohta on märgitud: „*et pakkuda edastamise vahenditena asjakohaseid tagatisi, tuleks jõustatavatesse dokumentidesse, näiteks vastastikuse mõistmise memorandumitesse või halduskokkulepetesse, lisada konkreetsed andmekaitseesätted*“<sup>45</sup>, ei pruugi selliste vahendite rakendamine õiguskaitseasutuste ja riiklike julgeolekuasutuste suhtes olla praktikas teostatav. EAKN leiab, et isikuandmete edastamine muudele osalisriikidele kui EMP liikmesriikidele, eelkõige õiguskaitse ja riikliku julgeoleku eesmärgil, nõuaks seega komisjonilt erilist tähelepanu.
86. Puudub õigusakt, mis konkreetselt reguleeriks, kuidas EPO töötleb kolmandate riikide ametiasutuste taotlusi, ja seepärast kohaldatakse andmekaitse-eeskirjade kohaseid andmete edastamise üldeeskirju, mis on väga sarnased IKÜMi V peatüki eeskirjadega (vt punktid 35 ja 36).

### 3.2 Andmesubjektide õiguste piiramine

87. Andmekaitse-eeskirjade artikliga 25 nähakse ette, et EPO õigusraamistiku konkreetsed õigusnormid võivad IKÜM artikli 23 nõuetele täpselt vastavatel tingimustel piirata andmesubjektide õiguste kohaldamist (vt punkt 33 jj). Seoses valitsuse juurdepääsuga märgib EAKN, et ringkirja nr 420 punktis h sisalduv piirang võib võimaldada ulatuslikku tõlgendamist, sest selles viidatakse üldiselt

---

<sup>40</sup> Samas.

<sup>41</sup> Vt otsuse eelnõu põhjendused 63–65 ja andmekaitse-eeskirjade artikkel 8.

<sup>42</sup> EDPB suunised 02/2024 IKÜM artikli 48 kohta, vastu võetud 2. detsembril 2024.

<sup>43</sup> Samas, punkt 9.

<sup>44</sup> Kuigi EDPB tunnistab, et kõik osalisriigid on Euroopa inimõiguste konventsiooni ja konventsiooni nr 108 osalised, tuletab ta meelde, et selliste õigusaktide ratifitseerimine ei pruugi iseenesest tagada sisuliselt samaväärset kaitsetaset, sest see sõltub eelkõige nende konkreetsest rakendamisest igas riigis.

<sup>45</sup> [EPO isikuandmete edastamine, selgitav märkus, jaanuari 2024 versioon](#), lk 6.

stsenaariumidele, kus „abi antakse pädevatele ametiasutustele, sealhulgas EPO osalisriikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele, või saadakse neilt abi“. Tunnistades, et selle sätte kohaldamisala piirdub EPO töötajatega, kutsub EAKN komisjoni üles jälgima selle praktilist kohaldamist.

## 4. OTSUSE EELNÕU RAKENDAMINE JA JÄRELEVALVE

88. Seoses kaitse piisavuse otsuse järelevalve ja läbivaatamisega märgib EAKN , et Euroopa Liidu Kohtu praktika kohaselt „kuna kolmanda riigi või rahvusvahelise organisatsiooni tagatav kaitsetase võib muutuda, peab komisjon pärast IKÜM artikli 45 alusel kaitse piisavuse otsuse tegemist regulaarselt kontrollima, kas järeldus asjaomase kolmanda riigi või rahvusvahelise organisatsiooni tagatava kaitse piisava taseme kohta on jätkuvalt faktiliselt ja õiguslikult põhjendatud. Niisugune kontrollimine on igal juhul nõutav, kui teatud asjaolud tekitavad kahtluse.“<sup>46</sup>
89. EAKN leiab, et järelevalvefunktsioon – eelkõige uurimis- ja parandusvolituste kasutamine – ning valitsuse juurdepääs EList EPO-le edastatavatele andmetele väärivad järgmistel korrapärastel läbivaatamistel erilist tähelepanu. Samuti peaks komisjon kaitse piisavuse otsuse järelevalves pöörama rohkem tähelepanu andmekaitse-eeskirju täiendavate eeskirjade arengule, näiteks dokumentidele „Euroopa Patendiameti presidendi 12.7.2024 otsus andmekaitseametniku soovitude jõustatavuse kohta, mille on heaks kiitnud andmekaitsekoostöökoostöö andmekaitseauditite ja -kontrollide raames“, „Andmekaitse järelevalve – kuidas andmekaitseametniku büroo teeb andmekaitseaudititeid ja andmekaitsekontrolle“ ning „EPO isikuandmete edastamine, selgitav märkus“, jaanuari 2024 versioon.
90. EAKN märgib, et kaitse piisavuse otsus vaadatakse IKÜM artikli 45 lõike 3 kohaselt läbi vähemalt iga nelja aasta tagant.
91. Seoses EAKN ja selle esindajate praktilise kaasamisega tulevaste korrapäraste läbivaatamiste ettevalmistamisse ja läbiviimisse kordab EAKN , et kõiki asjakohaseid dokumente, sealhulgas kirjavahetust, tuleks EAKN-ga kirjalikult jagada piisavalt vara enne läbivaatamist.
92. EAKN väljendab heameelt, et otsuse eelnõus nähakse ette EAKNi osalemine komisjoni ja EPO kohtumisel, kus vaadatakse läbi piisavuse otsuse toimimist.

Euroopa Andmekaitsekoostöökoostöö nimel

eesistuja

(Anu Talus)

---

<sup>46</sup> Euroopa Liidu Kohus, 6. oktoober 2015, otsus kohtuasjas C-362/14, Maximilian Schrems vs. Andmekaitsevolinik („Schrems“), punkt 76. Vt ka otsuse eelnõu põhjendus 105 ja artikli 3 lõige 5.